

USKO JA TEOT

Kaikkina aikoina on kristillisessä kirkossa ollut erimielisyyttä ja riitaa siitä, kuinka ihminen tulee autuaaksi, ainoastaan uskolla, niinkuin protestanttinen kirkko sanoo, vaiko sekä uskolla että töillä, niinkuin katolinen kirkko yleensä opettaa. Vieläpä täällä luterilaisessa kirkossa, jossa kuitenkin kaikki pitävät yksinomaan uskoa autuuden ehtona, on sellaisia lahkoja ja suuntia, jotka niin lujasti pitävät kiinni ”ainoastaan uskosta”, että he muissa ympärillään olevissa vaanivat väääröoppisuutta ja luulevat huomaavansa jotakin omaan ansioonsa nojautumista. Tiedämme kuinka katkeraa väittelyä Suomessakin on käyty savolaisen pietismin ja evankelisen suunnan välillä.

Mutta epäilijä ja se, joka on ymmärtävinään näitä asioita valistuneesti, nauraa koko tälle riidalle, joka hänen mielestään on aivan järjetöntä. Ja se joka on ajatellut ja totuutta etsinyt ja esim. tutustunut teosofiaan, hän on vakuutettu siitä, ettei ihmisen tehtävä lainkaan ole pyrkiä tällaiseen iankaikkiseen autuuteen, joka kuoleman jälkeen muka annetaan määrättyillä ehdoilla. Tämä harras huolenpito oman sielun pelastuksesta on lähtenyt suorastaan siitä samasta vanhasta Aatamista, joka kaikki tahtoo itselleen, ihmisten itsekkyydestä. Me jotka olemme tulleet teosofian todenperäisyydestä vakuutetuiksi, ymmärrämme, ettei ihmistä ole odottamassa mikään tällainen autuus, joka hänelle yhtäkkiä annettaisiin ikuisiksi ajoiksi, vaan hänen kohtalonsa on hänen omassa kädessään ja se on ikuisesti jatkuva kehitys, yhä uudistuva mahdollisuus. Hän syntyy monta kertaa maan päälle ja siten hänelle aina tarjoutuu tilaisuus nousta korkeampaan minäänsä, sillä ainoastaan korkeammassa minässään hän voi tulla itsetietoisesti kuolemattomaksi.

Se ihminen, joka on herännyt henkiseen elämään, ei tavoitele mitään personallista autuutta, mitään iankaikkista lepoa ja

nautintoa taivaan saleissa laulun ja harpun sävelten kaikuessa. Se on itsekkyyden luoma olematon unelma, ja turhaa on kiistellä uskon ja töiden arvosta, jollei tämän enempi ymmärretä siitä iankaikkisesta elämästä, josta puhutaan ja jota pidetään silmämääränä.

Mutta minkälaiseen autuuteen ja iankaikkiseen elämään pyrkii henkisesti herännyt ihminen, sellainen, joka on tutkinut totuutta ja teosofisesti oppinut elämää ymmärtämään, kutsuukoon hän sitten itseään kristityksi tai buddhalaiseksi tai vapaa-ajattelijaksi – nimi ei kuulu asiaan, sillä tässä on kysymys todellisuuksista? Hän tahtoo ennen kaikkea päästä tietoon siitä, kuka hän on ja mikä on hänen tehtävänsä. Hän tahtoo oppia tuntemaan sen jumalallisen olennon, joka on hänen oma todellinen itsensä, ja päästä sen yhteyteen. Hän tahtoo oppia käyttämään kaikkia niitä voimia ja kykyjä, jotka hän jumalallisena olentona omistaa, käyttämään niitä totuuden, elämän, Jumalan palvelukseen. Hän näkee edessään ihanteen, täydellisen ihmisen, jolla on jumalallinen viisaus, pyhyys, puhtaus, voima. Hänen päämääränsä on kerran tulla tällaiseksi ihmiseksi, jollaisia välistä on maailmassa esiintynyt, ja joita on kutsuttu Kristukseksi, Buddhaksi tai Mestariksi. Hän ei usko ainoastaan, että tällaisia Mestareita on ollut olemassa, mutta ennen kaikkea hän sisäisesti uskoo mystilliseen Mestariin, siihen ihanteeseen, joka on ollut toteutettuna muutamissa korkeissa ihmisissä, mutta joka kerran on hänessäkin toteutuva.

Ja tämä ihmisyyden ihanne ei ole suinkaan passiivisen autuuden ja toimettomuuden ihanne, vaan Kristus-ihminen on sellainen, joka osaa elää. Ja hänen elämänsä on ainaista työtä, suurenmoista jumalallista työtä. Silmiimme kuvastuu valkoinen puhdas henkinen olento, joka käy läpi elämän aina hyvää tehden, aina levittäen ympärilleen siunausta, rauhaa, sopusointia ja viisautta, auttaen muita ihmisiä lakkaamatta, mistään väsymättä

tai suuttumatta. Tällainen ihminen ei siis ole tullut elämän loppuun, vaan hänelle on elämä juuri alkanut, todellinen iankaikkinen elämä, joka on loppumatonta uhrausta ja Jumalan palvelusta, olkoon hän sitten näkyväisenä fyysisessä maailmassa tai näkymättömässä.

Kun silmämme ovat auenneet näkemään tämän suuren ihanteen ja olemme alkaneet itse pyrkiä henkiseen elämään, silloin selviävät aivan uudessa valossa monet asiat, jotka ennen pintapuolisesti käsitettyinä olivat hämäriä ja näyttivät naurettavilta. Monessa kysymyksessä, joka ennen oli merkitystä vailla, silloin huomaamme syvemmän sisällyksen, joka on meille tärkeä tietää. Niinpä tässäkin kysymyksessä uskon ja tekojen merkityksestä. Me joudumme jokainen pyrkiessämme henkisesti eteenpäin monasti tekemään itsellemme kysymyksen: ”Mikä on tärkeämpi, usko vai teot henkisessä elämässä?” Ja vastaus on silloin kahdenlainen; on ikäänkuin kaksi vastausta, mutta ne eivät ole jyrkästi erotettuja toisistaan, niin että ainoastaan toinen olisi oikea, vaan itse asiassa ne ovat ytimeltään yhtä ja kulkevat kerran yhteen. Mutta kukin ihminen pyrkisään eteenpäin kallistuu enemmän toiseen vastaukseen kuin toiseen, riippuen hänen luonteenlaadustaan. Ja samalla voi jokainen huomata, kuinka hän omassa elämässään toisin ajoin on taipuvainen antamaan uskolle enemmän merkitystä autuuden asiassa, ja taas toisin ajoin hänen mielestään ainoastaan teoilla on merkitystä.

Mutta mitä nämät käsitteet silloin merkitsevät? Me huomaamme, ettei usko silloin tarkoita ulkonaista uskomista toiseen tai toiseen maailmankatsomukseen. Mutta millainen on se usko, joka voi tehdä ihmisen autuaaksi eli viedä hänet Jumalan yhteyteen? Se on sitä, että ihminen huomaa omien tekojensa riittämättömyyden: ”Mitä minua hyödyttää, jos teen kuinka paljon kauniita ja hyviä tekoja tahansa, jollen itse sisässäni ole

puhdas ja hyvä? En minä ulkonaisella hyvällä käytöksellä pääse pahasta, enkä tule ihannetta lähemmäksi sillä, että juoksen ja puuhaan ja koetan saada paljon hyvää aikaan tässä maailmassa”.

Tämän huomaa ihminen aivan selvästi, jos hänelle pyrkimys jumalalliseen ihanteeseen on vakavaa todellisuutta, jos hän todella tahtois päästä totuuden yhteyteen ja tuntea, että Jumala on hänen luonaan. Silloin hän huomaa, että kysymys onkin siitä, kuinka hän itse voisi olla henkinen ja puhdas ja jalo ja itsessään toteuttaisi ihanteen. Hän tuntee sen saman ikuisen tunteen, jota juuri kristitytkin uskovaiset ovat tunteneet: ”Samaahan se, mitä ulkonaisesti teen ja saan aikaan, kunhan sisänsäni voisin olla temppele, kunhan minussa voisi asua täydellinen elämä. Samaa se, millaiselta ulkonaisesti näytän ja toiminko jotain suurta maailmassa; kaikkihan olemme Jumalan edessä yhtäläisiä, heikkoja, hapuilevia ihmissieluja, jotka janoomme totuutta emmekä saa rauhaa muualla kuin Jumalan helmassa”.

Mutta kuinka tähän autuaaseen Jumalan elämään on päästävä? Näin kysyy ihminen kääntyessään pois tekojen maailmasta ja hän käsittää silloin, että hänen täytyy sisällisesti taistella. Hänen tehtävänsä on ikäänkuin siirtyä ulkomaailmasta sisäiseen. Hän täyttää kyllä kaikki velvollisuutensa maailmassa ja koettaa viimeiseen ropoon asti suorittaa kaiken, mikä on hänen karmaansa, jottei hän jättäisi jälkeensä mitään laiminlyötyä. Mutta sen ohella alkaa hänelle aivan uusi työ: hänen täytyy sisäisesti voittaa kaikki paha ja vapautua kaikista heikkouksistaan ja vioistaan ja rakentaa omaan sieluunsa Jumalan Hengen temppele. Hän aloittaa ankaran taistelun omaa itseänsä vastaan Jumalalliseen Itseensä luottaen ja näkee silloin pian, ettei se taistelu menesty, jos se tapahtuu epäsäännöllisesti ja katkonaisesti, vaan että jos hän todella tahtoo jotakin saavuttaa, täytyy

hänen lakkaamatta valvoa ja pitää silmällä itseään ja aina tehdä työtä koskaan heittämättä kesken.

Mehän tiedämme, mikä vanha menettely meille on opetettu tämän itsekehityksen auttamiseksi. Se on meditaatio eli mietiskely. Me koetamme ensin päästä ajatustemme ja mielikuvituksemme herraksi ja siitä voittaa voimaa tunteittemme ja käytöksemme puhdistamiseen. Emme siis aloita siitä, että vaatisimme itseltämme heti ulkonaista pyhyyttä ja täydellisyyttä vaan ensin ajattelemme sisästämmme pois kaiken pahan ja täytämme sielumme ainoastaan hyvillä ajatuksilla. Jos tahdomme jostakin himosta päästä, emme silloin ajattele tätä himoa ja sen voittamista väkivallalla vaan ajattelemme sen vastakohtaa, sitä hyvettä, jota tahdomme saavuttaa, ajattelemme sitä säännöllisesti ja vakavasti. Sitten vasta koetamme olla varuillamme, ettemme lankea siihen pahaan. Ainoastaan pitkäjänteisellä säännöllisellä työllä voi ihminen vapautua itsekkyydestä ja nousta oman alemman itsensä herraksi.

Tällä tiellä pyrkijä huomaa, ettei usko suinkaan ole lepäämistä ja toimeettomuutta, vaan usko on itse asiassa tekoa ja toimintaa, mutta toisella tasolla. Se on sielun alituista sisällistä toimintaa, puhdistusta ja kasvatusta. Ja jos katselemme kristikuntaa, näemme, että he juuri tässä suhteessa ovat eksyneet tieltä ja jättäneet oman kehityksensä puoliväliin. He ovat huumanneet ulkonaiset teot turhiksi, mutta eivät ole samalla ryhtyneet tähän perinpohjaiseen sisälliseen puhdistustyöhön ja sen tähden on heidän ”uskonsa” joutunut vapaa-ajattelijoiden naurun alaiseksi. Mutta ne jotka eivät ole tähän erehdykseen langettaneet, ovat voineet rakentaa Jumalan temppelin sisässään. Ja mitä silloin on seurannut? Kun ihminen johonkin määrin on puhdistanut sydämensä Jumalalle asunnoksi, niin hän saavuttaa merkittävän rauhan ja autuuden. Hän tulee tuntemaan sen voiman, sen hengen, mikä on Jumalassa, ja siitä lähtien hänen

elämänsä ja työnsä ei ole epätoivoista taistelua, vaan iloista voittamista. Ihminen silloin voittaa yhä enemmän, ja vaikka hän itsessään näkisikin paljon puutteellisuutta, ei se enää häntä pelota eikä vaivaa vaan hän kulkee varmasti eteenpäin ja taistelemisen on hänelle paljasta iloa.

Tämä on se toinen tapa, jolla ihminen koettaa ihanteen saavuttaa, tämä on uskon tie. Mutta on myös olemassa toinen tapa. On ihmisiä joiden luonne ja temperamentti on sellainen, että he aina kääntävät silmänsä ulkomaailmaan ja aina tahtovat toimia ja puuhata. Kun he heräävät, heitä ei miellytä uskon tie. He näkevät ihanteen toisesta päästä. Ajatelkaamme! Ihanne on se, että osaisimme elää täydellisesti ja aina menetellä oikein ja viisaasti. Ja kun meillä on toimintahaluinen luonne, sanomme itsellemme: ”teot ovat ainoat, jotka voivat viedä meitä ihanteen puoleen. Kuinka voisimme näet oppia jumalallisesti elämään ja toimimaan, jollemme nyt jo harjaannu tekoihin?” On elämässä sellaisia hetkiä, jolloin paremmin ymmärrämme tätä vastauksen puolta. Molemmat vastaukset ovatkin itsessään yhtä, mutta katsokaamme nyt tätä toista puolta.

Mitä on tämä, että tekojen avulla koetamme ihanteen saavuttaa? Me huomaamme piankin, että pelkkä velvollisuuden täyttäminen ei vie meitä erityisesti eteenpäin eikä ihmiskuntaa, se ei meissä erityisemmin kehitä sitä jumalallista rakkautta, johon pyrimme. Meidän pitäisi tehdä jotakin enempää, jotakin suurempaa hyvää ihmiskunnalle. Emme silloin tavoittele sitä, että itse olisimme erinomaisen hyviä, puhtaita ja täydellisiä, emme tahdo edes kuvitellakaan, että vielä olisimme mitään, vaan tahdomme ennen kaikkea tehdä jotain hyvää muille ihmisille. Jos esim. rikas ihminen herää tämän ihmisihanteen näkemiseen, tuntee hän sisässään, että hänen pitäisi jotakin tehdä rahoillaan veljiensä hyväksi. Silloin ei pidä hänelle sanoa: ”Se on aivan turhaa, sillä ihminen ei saa luottaa ulkonaisiin tekoi-

hin”. Näin ei pidä ”uskovaisena“ ajatella, sentähden että tämä hänen auttamishalunsa lähtee samasta sielutieteellisestä tosiasiasta kuin ”uskokin”.

Vanha totuus on, että ihmiseltä, joka uskoo tulleensa jollakin tavalla lähemmäksi totuuden tietoa, kysytään: ”Mitä sinä teet ihmiskunnan edestä?” Näin meiltä teosofeiltaikin kysytään: ”Mitä te teette, mitenkä osotatte, että teidän maailmankatsomuksenne on lähempänä totuutta?” Ja mekin teemme samoin arvostellessamme kristityitä. ”Hedelmistään puu tunnetaan”. Mitä siitä vaikka joku olisi enkeli sisässään, jos hän silti ei ole muille ihmisille suuremmaksi avuksi! Tämä on luonnollinen ajatus.

Kun nyt siis ihminen tahtoo tekojen tietä tulla lähemmäksi Jumalaa, ei häntä tyydytä pelkkien jokapäiväisten velvollisuuksien täyttäminen. Niitä ei voi laiminlyödä. Hän tuntee vaistomaisesti, että hänen täytyy suorittaa se, minkä hän on ottanut päällensä ja mistä hän on vastuunalainen. Mutta sen lisäksi herää hänelle korkeampi velvollisuuden tunne. Aina on ollut sellaisia pyrkimyksiä ja liikkeitä, joita tällainen pyrkivä ihminen on tuntenut velvollisuudekseen kannattaa ja auttaa eteenpäin omia persoonallisia etujaan unohtaen. Jos hän esim. on ollut suuri juoppo, mutta sitten oppinut raittiiksi, tahtoo hän auttaa muitakin ihmisiä raittiiksi. Taikka jos hän on kokenut yhteiskunnallista sortoa ja vääryyttä, tuntee hän täytyvänsä jollakin tavoin taistella kärsivien ja sorrettujen veljiensä puolesta. Tällaisia esimerkkejä voisimme löytää useita.

Kun ihminen nyt täten uhrautuu tehdäkseen jotakin näköväistä ja tuntuvaan hyvää kanssaihmisilleen, niin hän samalla itse saa siitä hengelleen voittoa. Hän kehittää siten itsessään epäitsekkiään työn kykyä. Tämä on aivan oikein tehty ja se on myöskin jumalallista ihanteen tavoittelemista. Ihminen ei silloin etukädessä ajattele ja pyri itse olemaan jotakin vaan tahtoo jo-

takin *tehdä*. Mutta samalla hän huomaa, että mikäli hän jotakin hyvää tekee, sikäli hän itsekkin kehittyy ja kasvaa. Ja hän voittaa ainoastaan siinä määrässä todellisia tuloksia, kuin hän itse on toimintansa arvoinen sisäisesti. Sentähden nämä molemmat tiet lopulta käyvät yhteen ja me voimme teosofeina tähän kysymykseen: ”Tuleeko ihminen Jumalan yhteyteen uskolla tai teoilla?” vastata: ”Tie on yksi, päämäärä on sama, niin että on aivan samaa, miten ihminen kulkee, kunhan hän vain kaikilla voimillaan kulkee ihannetta kohti”.

Jos katselemme teosofista liikettä ja mitenkä se koettaa ihannetta lähestyä, huomaamme, että siinä liikkeessä on paljon työtä. Tämä liikkeemme on avarampi kuin raittiusliike ja muut yhteiskunnalliset pyrkimykset. Ja jos olemme tilaisuudessa tekemään työtä teosofian eteen, on se todella kasvattavaa. Mutta kaikella työllä, olkoon se sisällistä laatua tai enemmän ulkonaista, on arvoa ainoastaan sikäli kuin se tapahtuu ikuisuutta varten, kun emme pyydä mitään itsellemme vaan ainoastaan totuutta ja valoa, rakkautta ja veljeyttä koko ihmiskunnalle; kun emme sitä tavoittele, että itse tietäisimme totuuden ja että itse osaisimme rakastaa, vaan että totuuden valo loistaisi ihmiskunnassa ja että rakkauden lämpö tunkisi läpi koko maailman ja nostaisi ihmisten sielut ylöspäin siihen elämään, jossa kaikki ovat yhtä.

Kun näin epätavallisesti taistelemme ihanteen puolesta, silloin varmasti itsekkin kuljemme eteenpäin, eli vielä lohdullisempaa on ajatella: ihmiskunta kulkee eteenpäin. Sillä me olemme pieniä osia ihmiskunnasta, mutta koko ihmiskunnassa ei ole muuta kuin yksi ainoa henki ja se ilmenee monessa tuhannessa ihmisyksilössä, ja kun sen hengen puolesta tehdään työtä, silloin ei henki kysy sitä tai tätä yksilöä, vaan voitto on aina koko ihmiskunnan, ja me aavistamme ikäänkuin näyssä

sen todellisuuden, että jokainen ihminen kerran on tuleva ihmiskunnan vapahtajaksi.

Pekka Ervast

(Tietäjä 1908 Toukokuu N:o 5 & 6, ss. 129–135)